

Slovensko
društvo
za preučevanje
18. stoletja

BILTEN

12, 2020

Bilten, št. 12, 2020

Izdajatelj:

Slovensko društvo za preučevanje 18. stoletja

Naslov:

ZRC SAZU, Novi trg 2, 1000 Ljubljana

Urednik:

Miha Preinfalk, Ljubljana

Redakcija te številke je bila zaključena:

31. decembra 2020

Naklada:

40 izvodov

ISSN 1855-8445

Na naslovnici:

Razglednica, izdana ob 180-letnici rojstva Valentina Vodnika, 1938
(SI ZAL LJU 342, Zbirka fotografij, G4-018-002).

Uvodna beseda

Leto 2020 je bilo nedvomno posebno leto. Zaznamovala ga je pandemija korona virusa, ki je postavila na glavo naše ustaljeno življenje in nas prisilila, da razmislimo o svojih prioritetah. Ustavitev javnega življenja je precej prizadela tudi raziskovalno dejavnost. Ne le da je raziskovalce prisilila v delo na domu, ki praviloma ni tako učinkovito kot raziskovanje in ustvarjanje v stimulativnem delovnem okolju, pač pa je za sabo potegnila tudi prepoved potovanj, terenskega dela in zaprtje arhivov.

Vse te nevšečnosti so se pokazale tudi v delovanju Slovenskega društva za preučevanje 18. stoletja. Novi virus nam je prekrižal marsikatero načrte. V prvi vrsti je odpadla predvidena ekskurzija v Trst, prav tako smo se morali odpovedati enemu od napovedanih predavanj.

Kljub vsemu pa smo se situaciji skušali prilagoditi tudi v društvu in nadaljevati z delom v novih okoliščinah. Tako smo vseeno izvedli tri predavanja, prvo, v februarju, še po »starem«, torej v živo, drugi dve, v maju in decembru, pa s pomočjo spletne aplikacije zoom. Čeprav digitalni stiki nikakor ne morejo odtehtati pristnega osebna stika, pa so predavanja na daljavo pokazala tudi pozitivno stran – udeležil se jih je lahko marsikdo, ki se jih osebno morda ne bi mogel. Zadnje predavanje, ki je bilo izvedeno decembra, je bilo tudi jubilejno, 50. po vrsti, kar priča o uspešnosti in tehtnosti našega društva.

Poleg »digitalnih« predavanj smo izpeljali tudi objavo digitalne publikacije. V sodelovanju z ZRC SAZU in s Kommission für neuere Geschichte Österreichs smo javnosti predstavili izredno zanimiva pisma, ki jih je Ignac Marija grof Attems v tridesetih letih 18. stoletja s svojega kavalirskega potovanja pisal svojemu očetu v Gradec. Kritično spletno izdajo vira spremljata dve študiji, ki se jima bodo v prihodnjih letih pridružile še druge.

Kljub negotovim časom, ki so pred nami, bo društvo tudi v letu 2021 sledilo načrtanim ciljem. V načrtu imamo običajna štiri predavanja, ki jih bomo izvedli bodisi v živo bodisi na daljavo. Prav tako pa načrtujemo tudi aktivno udeležbo na mednarodni konferenci »Mesto v dolgem 18. stoletju«, ki jo maja v Gradcu organizira avstrijsko Društvo za raziskovanje 18. stoletja v jugovzhodni Evropi. Prav tako se nismo odpovedali ekskurziji v Trst, ki jo bomo izvedli, takoj ko bo mogoče.

Novi virus tako delovanja našega društva ni zaustavil, le prisilil nas je v iskanje drugih poti, kar ni nujno vedno slabo.

Miha Preinfalk
urednik Biltena

VSEBINA

Povzetki predavanj 2020

Rok Bečan: Skupne poteze kranjskih jezuitov 18. stoletja v kontekstu tedanje Avstrijske province Družbe Jezusove

Teodora Shek Brnardić: Vsakdanje življenje gojencev Vojaške akademije v Dunajskem Novem mestu, kot ga prikazujejo slike Bernharda Albrechta (1785–1793)

Monika Deželak Trojar: Dramska dejavnost ljubljanskih jezuitov (1596–1773) v luči ohranjenih dramskih besedil in periód

Pisma Ignaca Marije grofa Attemsja očetu (1734–1738) (Metoda Kokole)

Bibliografija o življenju in delu Valentina Vodnika (1758–1819) do leta 2020 (Andreja Legan Ravnikar in Alenka Porenta)

POVZETKI PREDAVANJ 2020

48. predavanje – 13. 2. 2020

Rok Bečan, *Ljubljana*

Skupne poteze kranjskih jezuitov 18. stoletja v kontekstu tedanje Avstrijske province Družbe Jezusove

V letu smrti ustanovitelja Družbe Jezusove (DJ), Ignacija Lojolskega, leta 1556, red šteje 1000 članov. Nastane švicarsko-tirolsko-bavarska provinca (regionalna enota reda) Germania Superior, iz nje leta 1563 Avstrijska provinca, iz te leta 1564 Poljsko-Litovska in leta 1623 Češka. Red se razrašča po članstvu in strukturi: leta 1710 šteje 20.000 članov, leta 1762, pred začetkom upada, pa 22.847 članov v 49 provincah in 669 kolegijih; po ukinitvi leta 1773 ostane v Ruskem carstvu v eni provinci 201 jezuit. V 18. stoletju sega Nemška asistenca (skupina provinc pod nadzorom asistenta vrhovnega predstojnika v Rimu) od Belgije do poljske in turške meje ter ima skupaj osem provinc (z Avstrijsko vred), svetovna DJ pa ima še pet asistenc: italijansko, portugalsko, špansko, francosko in poljsko.

Obseg in tipologija Avstrijske province, njenih skupnosti in članov

Poudarek pastorage v 18. stoletju je bil v madžarski polovici in na do nedavnega turških ozemljih. Tam je bilo odprtih šest jezuitskih redovnih skupnosti preprostega tipa, *misijonskih postaj*, devet takšnih je bilo povzdignjenih v *rezidence*, sedem rezidenc pa se je do 1772 razširilo v najvišji tip skupnosti, *kolegij*. *Vodstvo* province je rezidiralo na Dunaju (četrti tip, ena skupnost).

Peti tip skupnosti so *hiše formacije*, ki so se podvojene pojavljale v avstrijski in madžarski polovici (na Slovaškem); študijske so štete pod kolegije, ostale (noviciat in tretja probacija) pod rezidence. V njih so 12–17 let redovne vzgoje opravljali novi jezuiti, po vrsti: dve leti noviciat (Dunaj, Trenčín), leto humanistike (Leoben, Győr, Skalica), dve leti filozofije (Gradec, Dunaj, Košice, Trnava), v istih krajih še eno leto ponavljanja ali matematike ali bibličnih jezikov, 1–6 let magisterija v običajnih kolegijih, pred duhovniškim posvečenjem štiri leta teologije (isti štirje kolegiji kot filozofija) ter leto priprave na zadnje zaobljube ali tretja probacija (Judenburg in Banska Bistrica). Redovni bratje so imeli krajšo formacijo.

Avstrijska provinca je imela leta 1700 1247 članov, višek je bil leta 1767 s 1906 člani. Ob razpustu leta 1773 je imela 1845 članov v 71 skupnostih (35 kolegijev, 25 rezidenc in 11 misijskih postaj), oziroma 1078 patrov (duhovnikov), 347 sholastikov oz. bogoslovcev (od teh 113 magistrov, tj. učiteljev v kolegijih) in 420 redovnih bratov.

Jezuiti so tudi po zadnjih zaobljubah neprestano krožili po skupnostih. Za mobilnost je tipičen podatek, da se je v Ljubljani v letih 1701–1773 v 24 mandatih izmenjalo 21 *rektorjev* (predstojnikov kolegija); od tega sedem rojenih Kranjcev. Mešanje med avstrijsko (44 % članov leta 1773) in madžarsko polovico (41 %) ni bilo v navadi. Preostalih 15 % je bilo z zahoda in severa, redovnih bratov iz vrst popotnih obrtnikov. Leta 1773 je med 750 jezuiti iz avstrijske polovice izviralo: 55 s Kranjske, 60 s Koroške, 21 z Goriške, 50 iz Liburnije in Istre, 130 s Štajerske, ostali iz Zgornje in Spodnje Avstrije.

Pastorala v mestu

Ljubljanski kolegij je kot edina jezuitska skupnost na Kranjskem pokrival različna področja dela. V 18. stoletju je v njem vsako leto delovalo 30–43 jezuitov, poleg ostarelih članov je minimalno: pet v notranjih službah (bratje z gospodarskimi nalogami), 13 v šolstvu ter sedem v dušnem pastirstvu.

V Ljubljani so pridiganje in katehezo izvajali tako v nemščini kot slovenščini (pri Sv. Jakobu in Sv. Trojici ter v stolnici) in delo podpirali s knjižnimi izdajami. To delo jezuitov so koristile in pospeševale Marijine družbe idr. bratovščine: za srečno smrt, Svete družine ... Po eden od patrov je redno deloval v obeh zaporih, obeh bolnišnicah in oskrbi ženskih samostanov. Nabožno-poučno dejavnost je spremljala zakramentalna, predvsem obhajanje ter spovedovanje, saj jezuiti niso imeli župnije.

Ob vsakoletnih pobožnih slovesnostih (pridiganja in procesije z dramskimi dodatki za največje krščanske praznike) je zanimiva razglasitev dveh novih svetnikov DJ novembra 1727, Alojzija Gonzage in Stanislava Kostke. Pastoralna je prišla do izraza tudi v baročni nabožni arhitekturi (Sv. Jakoba v Ljubljani) pod samimi jezuiti ali drugimi (Radmirje idr.).

Duhovne vaje in popotna pastorala

Temelj jezuitskega načina življenja in dela so bile duhovne vaje Ignacija Lojolskega (*Exercitia Spiritualia*, 1548). Vsak pater jih je lahko dajal posameznikom, za množične oblike pa so se usposobili ljudski misijonarji. Skupinske duhovne vaje so dajali v mestih, po ženskih samostanih, na deželi pa običajno kot ljudske misijone dolžine 5 do 10 dni. Veliko vernikov so pritegnile tridnevnice, npr. na Veseli gori (Št. Rupert) na Dolenjskem leta 1733 kar 10.000. V prvi tretjini 18. stoletja je bilo v provinci štiri do šest rednih potujočih misijonarjev, leta 1735 se na Koroškem pojavi skupina sedmih izrednih (po kmečkih uporih), po letu 1747 skupno število 19 pada.

Konec 17. stoletja se je k nam razširila stroga »italijanska metoda« misijona po p. Pavlu Segneriju st. s poudarkom na pokori odraslih, sledi ji npr. avtor pesmarice p. Primož Lavrenčič. Sredi 18. stoletja je pri nas prevladala katehitična metoda s poudarkom na verouku otrok. Razvila se je iz bratovščin krščanskega nauka s p. Ignacijem Parhammerjem; leta 1758 je njegov katekizem iz leta 1750 v slovenščino prevedel p. Blaž Zaplatnik. Pozitiven vpliv katehitičnih misijonov je v Mariboru omogočil leta 1757 odprtje najprej misijonarske rezidence, pol leta kasneje pa ob podpori plemstva še gimnazije s 84 učenci; po dograditvi cerkve in ubožnice za 30 fantov je leta 1765 štela že 150 učencev.

Izobraževalno delo

Ljubljanski kolegij v 18. stoletju pomeni gimnazijo z ubožnico in redne visoke študije v treh letnikih. Glede kolegija nasploh so še veljala tako redovna pravila (4. del *Konstitucij DJ* iz let 1553–1559) kot študijski program *Ratio Studiorum* iz 1599. V šestih razredih gimnazije (*infimae, principia, grammaticae, syntaxis, poesis, rhetoricae*) so v latinščini poučevali že omenjeni magistri. Ubožnica je na začetku 18. stoletja štela 40 dijakov in se do leta 1726 povečevala, nato pa upadla na 60 dijakov.

»Zaradi večje slave Božje in uspešnejšega uvajanja in pospeševanja svobodnih umetnosti ter dobrih ved in še zaradi boljše vzgoje domače plemiške mladine ...« Tako je 29. februarja 1704 listina deželni stanov ustanavljala »nadvojvodski (akademski) kolegij Družbe Jezusove v Ljubljani« ob redni letni podpori 400 goldinarjev. Prej kolegij ni imel zadostne finančne podpore s strani oddaljenih Pleterij, tamkajšnje posesti in rezidenco je ukinil leta 1692, do leta 1750 pa zbral preko 65.000 goldinarjev izrednih darov (največ družin jezuitov, 40 % tega Erbergi). Leta 1705 je bilo na ljubljanski akademiji 147 gojencev, skupaj z gimnazijo 795. Kaj pa okoliški kolegiji?

podatki za 1773	Ljubljana	Celovec	Zagreb	Gradec	Trst	Gorica	Rijeka
gimnazijcev	492	400	304	550	?	226	158
<i>ustanovitev akademije</i>	<i>1704</i>	<i>1652</i>	<i>1662</i>	<i>1585</i>	<i>1718</i>	<i>1697</i>	/
filozofov	184	91	95	247	?	192	41
teologov		83	117	276	?		32
vseh gojencev	676	574	516	1073	?	418	231
jezuitov	43	47	36	78	21	35	23

V Varaždinu (in Mariboru) ni bilo akademije, v gimnaziji z 251 dijaki (v Mariboru 97) je poučevalo šest učiteljev (v Mariboru trije). Število profesorjev za šest običajnih predmetov akademije je bilo po eden za logiko z metafiziko, fiziko, matematiko, moralno filozofijo, cerkveno pravo in dva za moralno teologijo; slušatelji zadnjih dveh predmetov so v tabeli šteti že kot »teologi«. Profesorje teologije so poleg že omenjenih imeli še: dva Celovec, tri Zagreb ter sedem Gradec (zadnja dva univerzi).

Kolegij je v 18. stoletju v Avstrijski provinci pomenil skupnosti, ki so imele vsaj gimnazijo (skupno 12.300 gimnazijcev), 17 kolegijev pa je imelo tudi višje študije. Med gimnazijami jih je bilo 19 z vsemi šestimi razredi in 39 z manj. Več višješolskih slušateljev kot v Ljubljani (184) je bilo na Dunaju (800), Gradcu, Trnavi (400), Linzu in Zagrebu (oboje 210), malenkost več pa v Gorici, Győru in Budi. Med gimnazijami so bile številčnejše od Ljubljane (492) samo štiri: dve dunajski, graška in bratislavska. Po vsoti obeh vrst gojencev je imela Ljubljana (676) pred sabo samo štiri mesta (zadnja tri omenjena in Trnava). To so podatki iz leta 1773; več gojencev so imeli kolegiji pred letom 1767, Ljubljana največ 922 leta 1714.

Učinki šolskih reform

Ustanova tesnejšega sodelovanja plemstva in jezuitov je leta 1746 postalo Terezijanišče na Dunaju, konvikt in gimnazija za 140 plemiških otrok. Ti pa so se v običajnih kolegijih srečevali z ubožnejšimi. Zaradi trenj sta število ubogih dijakov kljub nasprotovanju DJ omejila odloka iz let 1733 in 1766.

Glede višjih šol je reforma leta 1752 za filozofijo določila največ dva profesorja, potem ko jo je leta 1747 omejila na dva letnika ter za 3. uvedla naravoslovje (agronomija in tehnika) in zgodovino. V Ljubljani (odprta še obrtna šola) se je za te panoge začel razcvet. Kronika ljubljanskega kolegija leta 1763 prvič omenja uporabo nemščine (pesmi v velikonočni procesiji, julija gledališka predstava). Prepoved gledališke dejavnosti v redovnih šolah leta 1768 je prizadela tudi jezuite, a še leto kasneje si je ljubljanski rektor upal dovoliti gledališko igro.

Usoda DJ po letih 1759 in 1773, obnovitev reda leta 1814

Jezuiti so bili ob negativni recepciji v tisku zaprti ali izgnani leta 1759 iz bourbonske Portugalske in v letih 1762–1764 iz Francije ter pripadajočih kolonij. Poblížje je izgon doživel Ptujčan p. Anton Majzl, formiran še v avstrijski provinci, od leta 1743 misijonar v Kolumbiji. Leta 1767 ga je doletel izgon iz Španije in kolonij: preko Havane, Cadiza in Genove je preko vmesnih zaporov in tavajočih plovb prispel v Ancono. Večina preživelih sobratov je ostala v Italiji, Majzla pa v letih 1769–1773 najdemo spovednika v Mariboru, Leobnu in Gradcu. Kronika ljubljanskega kolegija v letih 1763 in 1768 omenja povezanost v molitvi s trpečimi sobrati.

Papež Klemen XIV. je jezuite razpustil julija 1773. V dveh mesecih je avstrijski cesarski dekret o ukinitvi reda in zasegu njegovega imetja doletel na Slovenskem okoli 140 jezuitov. P. Gabriel Gruber je kot eden redkih delo nadaljeval med peščico jezuitov v

Belorusiji in jim bil v letih 1802–1805 tudi generalni vikar. Red je papež Pij VII obnovil leta 1814. Med prvimi slovenski jezuiti v 19. stoletju je bilo pet Štajercev, ki so po letu 1830 stopili v novi noviciat DJ v Gradcu.

49. predavanje – 14. 5. 2020

Teodora Shek Brnardić, Zagreb

Vsakdanje življenje gojencev Vojaške akademije v Dunajskem Novem mestu, kot ga prikazujejo slike Bernharda Albrechta (1785–1793)

Češki grof in avstrijski častnik Franz Josef Kinsky (1729–1805) je celih 26 let, od leta 1779 do 1805, vodil Terezijansko vojaško akademijo v Dunajskem Novem mestu, kjer so se izobraževali mladeniči iz celotne habsburške monarhije. V njihov spomin se je Kinsky vtisnil kot najbolj izrazit poveljnik. Na akademiji je kot uveljavljen pedagoški pisec svoje teoretske koncepte o izobraževanju in vzgoji plemičev lahko dejansko prenašal v šolanje lojalnih avstrijskih častnikov. In kakšen je bil vsakdanjik ljudi na akademiji? Poleg spisov grofa Kinskega, spominov in pisem gojencev ter institucionalnih zgodovin akademije je pomemben vizualni vir za raziskovanje vsakdanjega življenja te elitne cesarske vojaške ustanove tudi 13 slik Bernharda Albrechta (1755–1822) v tehniki gvaša.

Slike prikazujejo, kako se gojenci poleg vojaškega urjenja in manevriranja na vrtu akademije ukvarjajo z različnimi športi in igrami, kot so jahanje, gimnastika, plavanje, ples in celo drsanje na ledu. Slike so prvotno visele v cesarskem prenočišču, nato pa so jih prenesli v likovni kabinet akademije. Danes jih je enajst še vedno v Muzeju Terezijanske vojaške akademije, dve pa sta razstavljeni v Vojaškogodovinskem muzeju na Dunaju. Predavanje je tako rekonstruiralo dejavnosti, ki jih prikazujejo slike, in jih hkrati postavilo v kontekst razsvetljenskih pogledov grofa Kinskega na telesno vzgojo.

50. predavanje – 10. 12. 2020

Monika Deželak Trojar, *Ljubljana*

Dramska dejavnost ljubljanskih jezuitov (1596–1773) v luči ohranjenih dramskih besedil in perióh

*Jezuitska dramatika v širšem evropskem prostoru*¹

Predavanje o dramski dejavnosti ljubljanskih jezuitov je uvodoma podalo splošni oris jezuitske dramatike in gledališča v evropskem prostoru ter izpostavilo glavne značilnosti tega fenomena, ki je odločilno zaznamoval evropsko gledališko zgodovino v zgodnjem novem veku, tako rekoč od ustanovitve jezuitskega reda leta 1540 pa do njegove razpustitve leta 1773. Pod pojmom jezuitska dramatika razumemo vso dramsko dejavnost jezuitov – vse, kar je bilo kdaj koli uprizorjeno v okviru jezuitskih kolegijev, ne glede na zvrstno opredelitev, priložnost, kraj in čas uprizoritve. Za poimenovanje jezuitske dramske dejavnosti se je v srednjeevropskem prostoru večinsko uveljavil pojem »jezuitska drama«, poleg njega pa se uporablja tudi pojem »jezuitsko gledališče«. Jezuitsko gledališče je izhajalo iz latinske humanistične in srednjeveške duhovne drame, že v svojem začetku pa se je tesno prepletlo z izobraževalno ter dušnopastirsko dejavnostjo reda. Tako je postalo pomemben pedagoško-didaktični in religiozno-propagandni medij.

Jezuitsko dramatiko je v grobem mogoče deliti v dva prevladujoča tipa. Ločujemo med šolskimi uprizoritvami v ožjem pomenu besede (to so dramske predstave ob koncu in začetku šolskega leta, v

---

¹ Vse med predavanjem predstavljene ugotovitve so izhajale iz večplastne raziskave v okviru podoktorskega raziskovalnega projekta *Jezuitske gledališke igre kot dejavnik razvoja novoveške dramatike: slovenski in srednjeevropski kontekst* (Z6-8260), ki ga je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

predpostnem oz. pustnem času, ob obisku pomembnih osebnosti v kolegiju in obhajanju pomembnih slovesnosti) in verskimi predstavami, ki so bile del jezuitske dušnopastirske dejavnosti (kratki igrani prizori ob praznovanju božiča, binkošti, Marijinega vnebovzeta in godovnih dni jezuitskih svetnikov ter igrani prizori ob božjem grobu; med verske predstave štejemo tudi procesije s primesmi dramske igre, npr. pasijonske in telovske procesije).

Na jezuitskih odrih so uprizarjali tragedije in komedije, vpejljali pa so tudi mešani zvrsti: t. i. tragikomedijo in komitragedijo. Tematika dram je segala od bibličnih tem, legend svetnikov (zlasti mučencev), jezuitske redovne zgodovine (misijoni na Daljnem vzhodu) do krščanske ter poganske antike in svetne ter cerkvene zgodovine.

Predstave so v kolegijih uprizarjali vsaj enkrat letno, pogosto pa večkrat. Dramska besedila so v glavnem nastajala sproti. Dramske uprizoritve, igrani dialogi in procesije niso bili zaprtega tipa, ampak so bili odprti za širšo javnost. Predstave so morale gledalcem ugajati in v njih prebuditi zelena čustva. Pri tem so se jezuiti zanašali zlasti na moč vizualnih elementov (npr. vključevanje personifikacij, alegoričnih oseb, emblemov in slik). Izhajali so iz *Duhovnih vaj* svojega ustanovitelja sv. Ignacija Lojolskega, ki je s poudarjanjem čutov spodbujal pozitivno naravnano celostno meditacijo. Velik pomen v jezuitskih predstavah so igrali glasba (zbori, vokalna in instrumentalna glasba), ples (baletni in plesni vložki) in tudi odrski efekti, ki pa niso bili nujno tesno povezani s samim dramskim besedilom.

Jezuitska dramatika na Slovenskem

V drugem delu predavanja je bilo poudarjeno, da je jezuitska dramatika na Slovenskem sledila splošnim evropskim tendencam. Izpostavljeno je bilo, da je bilo jezuitsko gledališče pri nas prvo, ki je kontinuirano delovalo dlje časa; od ustanovitve posameznih kolegijev do razpusta reda leta 1773: v Ljubljani je izpričano vse od leta

1597 dalje, v Celovcu po letu 1604; redne dramske predstave pa so prirejali tudi v kolegijih v Gorici (ustanovljen leta 1615) in Trstu (ustanovljen leta 1619). Tako je jezuitsko gledališče v slovenskih historičnih deželah prineslo prvi neposredni stik s sodobnim evropskim baročnim gledališčem.

Čeprav se jezuitskemu gledališču pogosto očita izključna raba latinščine ter občasno nemščine, ne smemo spregledati dejstva, da so bile predstave v izvedbenem smislu predvsem stvar domačih izvajalcev (v njih so igrali domačini – jezuitski dijaki), v nekaterih primerih pa tudi domačih avtorjev dramskih besedil (npr. Janez Ludvik Schönleben: *Haeresis fulminata*, 1651). Četudi se na območju slovenskih historičnih dežel ni ohranilo nobeno jezuitsko dramsko besedilo, ki bi vsebovalo dele besedila v slovenščini, je na podlagi nekaterih zapisov v virih mogoče sklepati, da se je občasno v predstavah in procesijah poleg latinščine in nemščine pojavila tudi slovenščina.

Za rekonstrukcijo jezuitske dramske dejavnosti pri nas je odločilnega pomena dejstvo, da so se nam sorazmerno dobro ohranili sekundarni jezuitski viri (letopisi, dnevniki in letna poročila za provincialno vodstvo na Dunaju ter vodstvo reda v Rimu). Kakšno zanimivost izvemo tudi iz drugih sočasnih pričevanj. Čeprav so bile razmere ohranitvi primarnih virov ljubljanskih jezuitov nenaklonjene (leto po razpustu reda, junija 1774, je kolegij zajel požar in uničil večji del knjižnice), je raziskava v zadnjih dveh letih pokazala, da se je vendarle ohranilo tudi nekaj primarnega dramskega gradiva. Če sodimo glede na dolgo in dramsko zelo bogato obdobje sto sedemdesetih let, se zdi ohranjeno gradivo po obsegu skromno, pomembno pa je, da je zvrstno raznoliko in bogato. Ohranila so se nam tako dramska besedila in perióhe (to so jezuitski gledališki listi z vsebinskimi povzetki dramskega dogajanja po dejanjih in prizorih, ki jim je večkrat dodan tudi seznam nastopajočih oseb) kot tudi vsebinski povzetki pasijonskih procesij. Obdobje jezuitskega gleda-

lišča v Ljubljani, ki ga je moč podpreti s primarnimi viri, obsega leta od 1640 pa do 1727.

Po zaslugi Janeza Gregorja Dolničarja se je v njegovi zbirki *Miscellanea* v Semeniški knjižnici v Ljubljani ohranilo enajst oz. dvanajst natisnjenih vsebinskih povzetkov pasijonskih procesij (za leta 1680–1695) in triindvajset periód jezuitskih šolskih in verskih predstav (za obdobje 1647–1713). Poleg teh sta se na drugem mestu v Semeniški knjižnici našli še dve drugi perióhi in eno rokopisno dramsko besedilo. Največ ljubljanskega dramskega gradiva se je ohranilo v Družinskem arhivu Auerspergov, ki je del Hišnega, dvornega in državnega arhiva na Dunaju. Oktobra 2018 se je poleg drame *Haeresis fulminata*, ki je bila odkrita že leta 2013, v nepopisanem delu arhiva našlo še 25 dramskih besedil in šest rokopisnih in šest natisnjenih periód iz let 1640–1672. To odkritje je bilo za raziskavo dramske ustvarjalnosti ljubljanskih jezuitov najpomembnejše, neprecenljivo pa je tudi za slovensko gledališko zgodovino. Dve perióhi sta se ohranili tudi v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani (iz let 1725–1727), pet iz let 1674–1708 pa v Avstrijski narodni knjižnici na Dunaju.

Digitalni repozitorij o dramski dejavnosti jezuitov v Ljubljani in elektronska znanstvenokritična izdaja drame Haeresis fulminata

V sklepnem delu predavanja sta bila predstavljena dva osrednja rezultata podoktorskega raziskovalnega projekta *Jezuitske gledališke igre kot dejavnik razvoja novoveške dramatike: slovenski in srednjeevropski kontekst*. To sta digitalni repozitorij *Dramska dejavnost Ljubljanskega kolegija Družbe Jezusove (1596–1773)* in Elektronska znanstvenokritična izdaja z naslovom *Janez Ludvik Schönleben: Haeresis fulminata – Strela udari krivoverca*.

Srčiko digitalnega repozitorija predstavljajo digitalizirana rokopisna dramska besedila, rokopisne in natisnjene perióhe in vsebinski povzetki jezuitskih pasijonskih procesij. To gradivo je v repozitoriju objavljeno v celoti ali, v kolikor dovoljenja za objavo ni bilo

mogoče dobiti, le delno, to je z naslovnico. Dramska dejavnost jezuitskega kolegija v Ljubljani, ki je ni bilo mogoče podkrepiti z ohranjenimi dramskimi besedili ali perióhami, je v repozitoriju predstavljena na podlagi pričevanj, ki jih je bilo mogoče najti v jezuitskem sekundarnem gradivu. Če tudi to ni bilo mogoče, so bili v pomoč drugi sočasni viri.

Elektronska znanstvenokritična izdaja drame *Haeresis fulminata* je zasnovana dvodelno. Prvi del izdaje predstavi dramsko besedilo na treh ravneh. Izvorno podobo drame osvetlijo digitalni faksimili. Diplomatični prepis besedila je vezni člen med rokopisnim izvirnikom in kritičnim prepisom besedila, katerega vlogo v izdaji prevzema prevod latinskega besedila v slovenščino. Prevodu, ki je delo dr. Braneta Senegačnika, je dodan kritični aparat. Drugi del izdaje predstavljajo spremne študije.

V zaključku predavanja je bilo izraženo upanje, da bosta predstavljeni spletni izdaji prag javnosti prestopili v kratkem, saj bosta tako lahko širši javnosti omogočili neposreden vpogled v pomembno obdobje gledališke zgodovine na Slovenskem. Glavni cilj obeh izdaj, še zlasti pa digitalnega repozitorija, je, da bi obogatili poznavanje slovenske kulturne zgodovine in bili osnova tako za podrobnejše parcialne kot tudi sintetične raziskave področja jezuitske dramatike in slovenskega gledališča nasploh.

PISMA IGNACA MARIJE GROFA ATTEMSA OČETU (1734–1738)

Slovensko društvo za preučevanje 18. stoletja je v sodelovanju z ZRC SAZU in s Kommission für neuere Geschichte Österreichs objavilo kritično in komentirano izdajo malo znanega primarnega vira iz 18. stoletja, ki priča o značilnem kavalirskem potovanju tistega časa. To je 34 pisem, ki jih je plemeniti popotnik Ignac Marija grof Attems-Heiligenkreuz (1714–1762) v času med novembrom 1734 in decembrom 1738 poslal svojemu očetu v notranjeavstrijsko prestolnico Gradec. Pisma se danes nahajajo v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu v okviru družinskega fonda grofov Attems (Familiarchiv Attems, Briefe des Grafen Ignaz Attems, K. 19, H. 87). Ohranjena korespondenca ni le pomemben vir o Attemsovem izobraževanju, temveč prinaša tudi bogastvo zgodovinskih informacij o tedanjem vsakdanu – poteh, transportu, cenah, prenočiščih, pa tudi zdravju, oblačilih, šolanju, verskih zadevah, ekonomiji, prinaša pa tudi opise najpomembnejših turističnih atrakcij ter čudes tistega časa. Nadalje pisec očetu pošilja tudi sveže novice iz političnega sveta ter mu ne pozabi poročati tudi o nekaterih obiskih glasbenih prireditelj, koncertov, plesov in opernih predstav.

Pričujoča spletna izdaja, ki sta jo uredili Metoda Kokole in Gabriele Haug-Moritz, prinaša digitalizirane originale pisem, diplomatski prepis, za katerega sta poskrbela Željko Oset in Florian Zeilinger, ter dve spremni študiji, ki sta ju prispevala Florian Zeilinger (Texte auf Tour. Linguistische Aspekte und Transkriptionsrichtlinien der Briefe von Ignaz Maria von Attems-Heiligenkreuz an seinen Vater 1734–1738) in Miha Preinfalk (The Travelling Gentleman Count Ignaz Maria Attems the Younger: His Ancestors and Descendants in the Slovenska Bistrica Branch of the Attems Family). Besedila so dostopna na:

<https://dariah-si.github.io/Attems/index.html>.

Metoda Kokole

BIBLIOGRAFIJA O ŽIVLJENJU IN DELU VALENTINA VODNIKA (1758–1819) DO LETA 2020

Sestavili: Andreja Legan Ravnikar in Alenka Porenta

Prvi zapis o našem rojaku Valentinu Vodniku je 26 let po njegovi smrti prispeval France Prešeren v Bleiweisovih Novicah (1845), ob Vodnikovi 40. obletnici smrti pa je v njegov spomin in poklon izšel monumentalni zbornik *Vodnikov spomenik / Vodnik - Album* s slovensko in nemško pisanimi prispevki (1859, ur. E. H. Costa). Od srede 19. stoletja do vključno letošnjega leta (2020) je izšlo veliko število objav o Vodnikovem življenju ter raznovrstnih področjih njegovega dela in ustvarjanja – knjižni opus sega od pesništva, publicistike, strokovnih in verskih del do slovničarstva, slovaropisja, prevodov uradovnih besedil. Zaradi tolikšnega števila bibliografskih enot, predvsem drobnih notic in kratkih poročil o Vodniku v periodičnem tisku, sva sprejeli odločitev, da v pričujočo bibliografijo z redkimi izjemami vključiva obsežnejše raziskave in zapise o Valentinu Vodniku (v obsegu najmanj 3 strani).

Bibliografija vključuje znanstvene in strokovne monografije, izvirne in pregledne znanstvene članke in strokovne prispevke, poglavja v monografijah in prispevke v zbornikih s simpozijev, diplomске, magistrske naloge in celo disertacijo (v angleščini), gesla oz. članke v mednarodnih enciklopedijah in biografskih leksikonih v knjižni in spletni izdaji. Bibliografske enote so glede na vsebino razdeljene v tri skupine: 1 *Jezikoslovje*, 2 *Literarna zgodovina*, 3 *Kulturna zgodovina in ostalo* (npr. domoznanstvo, arheologija, geologija). V okviru vsake skupine so razvrščene po kronološkem vrstnem redu, od najstarejših do najsodobnejših (monografije so izpostavljene), v okviru istega leta pa po abecedi. Načrti za prihodnost pa ostajajo bibliografski popisi knjižnih in rokopisnih del Valentina Vodnika in njihovih številnih ponatisov (z evidenco uvodov in predgovorov); faksimilirane izdaje Vodnikovih del, objave rokopi-

sov iz Vodnikove zapuščine v publicistiki, izid priložnostnih pesmi o njem, bibliografija celotne vsebine *Vodnikovega spomenika* z objavami 86 piscev. Zunaj objavljene bibliografije o Vodniku ostajajo tudi izobraževalne oddaje in učbeniško gradivo o njem na videokasetah, v elektronskih virih in na spletu. Poleg številnih krajših, priložnostnih (spominskih) zapisov v publicistiki (v dnevnikih, tednikih, mesečnih publikacijah, koledarjih) in objav častnih nagovorov ob obletnicah Vodnikovega rojstva in smrti nam spletni viri razkrivajo še mnogo drugega, kar prav tako ni vključeno v to obsežno bibliografijo. To so: literarna dela o njem (npr. povest Ilke Vašte, *Rožna devica*, 1940, drama Mirka Mahničiča *Valentin Vodnik*, 1965); obvestila o imenovanjih šol po Vodniku (npr. Državna mešana meščanska šola Valentina Vodnika v Ljubljani), kulturnih društev, prosvetnega, planinskega društva, pevskega zbora; slikovno gradivo, ki zajema fotografije, razglednice v povezavi z Vodnikovim življenjem; notno gradivo uglasbenih Vodnikovih pesmi (npr. Dramilo, Zadovoljni Kranjec); stalna razstava o Vodnikovem življenju in delu na Vodnikovi domačiji (*Slovenščina oživljena in druge zmage zadovoljnega Kranjca Valentina Vodnika*, 2016) in še kaj.

Znanstvene in strokovne monografije v pričujoči bibliografiji so poudarjene s krepkim tiskom.

1 Jezikoslovje

Cigale, Matej: Nekoliko besed zastran slovensko-nemškega slovarja, v: *Vodnikov spomenik*, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 80–86.

Malavašič, Fran: Vodnik in slovenščina, v: *Vodnikov spomenik*, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 18–20.

Vodnikov spomenik: s spisi od 86 pisateljev in štirimi na kamen tiskanimi dokladami / Vodnik - Album: mit Beiträgen von 86 Verfassern und vier lithographirten Beilagen, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 268 str.

Bohinjec, Peter: *Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik*. Ljubljana: Družba sv. Cirila in Metoda, 1889, 58 str.

Vrhovnik, Ivan: *O stoletnici Vodnikovih "Lublanskih Noviz"*. Ljubljana: Družba sv. Cirila in Metoda, 1897, 87 str.

Modic, Ivan: Vodnik kot jezikoslovec. *Dom in svet* 22 (1909), 414–421, 446–453, 495–500.

Prijatelj, Ivan: Slovenščina pod Napoleonom. *Veda* 1 (1911), št. 1–6.

Grafenauer, Ivan: Vodnikov delež pri Kopitarjevi abecedni presnovi. *Slovenski jezik* 1 (1938), 119–124.

Stabej, Jože: Nekaj ugotovitev ob popolnem izpisu Vodnikovega rokopisnega nemško-slovenskega slovarja. *Jezik in slovstvo* 11 (1966), št. 1–2, 42–44.

Dular, Janez: O slovenskem časnikarskem jeziku. *Jezik in slovstvo* 17 (1971/1972), št. 5, 153–159.

Dular, Janez: *Publicistični jezik v prepletu jezikovnih zvrsti in slogovnih različic*: magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1974, 132 str.

Dular, Janez: O jeziku prvega slovenskega časnika, v: *Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*, ur. Boris Paternu, Breda Pogorelec, Jože Koruza. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1980 (Obdobja 1), 83–174.

Pečan-Mlinar, Cvetka: *Izpeljava samostalnikov srednjega spola iz Vodnikovih Novic iz leta 1797*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1981, 30 f.

Kos, Janko; Toporišič, Jože: Valentin Vodnik, v: *Slovenski biografski leksikon*, zv. 14. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1986.

Pirnat-Greenberg, Marta: Znanstveni jezik v Vodnikovi slovnici, v: *Slovenski jezik v znanosti 1*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1986, 101–109.

Toporišič, Jože: Valentin Vodnik, v: *Portreti, razgledi, presoje: k zgodovini slovenskega jezikoslovja: ob 400-letnici Trubarjeve smrti*. Maribor: Obzorja, 1987, 17–31.

Rutar Arnautović, Mira: *Problematika velike in male začetnice v Vodnikovih Lublanskih novicah 1797*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1990, 60 f.

Godini, Neva: Franulov Saggio grammaticale italiano-cragnoolino iz leta 1811 in Vodnikov doprinos, v: *Obdobje slovenskega narodnega preporoda: mednarodni simpozij v Ljubljani od 28. do 30. junija 1989*, ur. Matjaž Kmecl. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1991 (Obdobja 11), 219–225.

Kunzmann-Müller, Barbara: Arbeiten zur slowenischen Sprache in ausgehenden 18. Jh. und in der ersten Hälfte des 19. Jh.: Anmerkungen und Versuch einer Einordnung, v: *Obdobje slovenskega narodnega preporoda: mednarodni simpozij v Ljubljani od 28. do 30. junija 1989*, ur. Matjaž Kmecl. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1991 (Obdobja 11), 143–150.

Orožen, Martina: Odmevi francoske revolucije v Vodnikovih Novicah: 1797–1800, v: *Obdobje slovenskega narodnega preporoda: mednarodni simpozij v Ljubljani od 28. do 30. junija 1989*, ur. Matjaž Kmecl. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1991 (Obdobja 11), 195–208.

Rode, Matej: Valentin Vodnik in prevajanje, v: *Obdobje slovenskega narodnega preporoda: mednarodni simpozij v Ljubljani od 28. do 30. junija 1989*, ur. Matjaž Kmecl. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1991 (Obdobja 11), 311–317.

Maurer-Lausegger, Herta: Valentin Vodnik kot sooblikovalec slovenskega računskega izrazja. *Studia Slavica Savariensia* 1 (1992), 82–107.

Legan Ravnikar, Andreja: *Valentin Vodnik – oblikovalec slovenske terminologije: (upravno-politična in vojaška terminologija – Lublanske novice 1797)*: magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1995, 197 f.

Lausegger, Herta: Valentin Vodnik – sooblikovalec slovenskega računskega izrazja. *Jezikoslovne in literarnovedne raziskave: zbornik referatov 6. srečanja slavistov, Celovec, Ljubljana, 1989*, ur. Breda Pogorelec s sodelavci. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1997, 7–26.

Legan Ravnikar, Andreja: Pomenske lastnosti upravno-politične in vojaške terminologije v Vodnikovih Lublanskih novicah (1797). *Slavistična revija* 45 (1997), 3/4, 476–488.

Legan Ravnikar, Andreja: Tvorbeni načini upravno-političnih in vojaških terminov v Vodnikovih Lublanskih novicah (1797). *Jezikoslovni zapiski* 3 (1997), 25–40.

Horvat, Saša: *Vpliv francoščine na slovenski uradovalni jezik v besedju in skladnji v času Ilirskih provinc*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1999, 58 f.

Korošec, Tomo: Prvo slovensko oglaševalno besedilo iz l. 1794 in njegov avtor Valentin Vodnik (1758–1819). *Slavistična revija* 47 (1999), št. 4, 381–391.

Cvirn, Janez: Vodnikova spomenica o slovenskem jeziku. *Slovenska kronika XIX. Stoletja* 1 (2001), 87–88.

Walter, Monika: *Besedje v slovenskih prevodih Sveta v slikah J. A. Komenskega*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 2002, 84 f.

Dobriča, Helena: *Pozhetki gramatike to je pismenosti franoske V. Vodnika v primerjavi z izvirkom in njegovo slovensko slovnico*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, 2003, 48 f.

Plavčak, Petra: *Primerjava Pismenosti Valentina Vodnika (1811) in okrajšane Vodnikove Kranjske pismenosti (1854)*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta univerze v Ljubljani, Oddelek za slovenistiko, 2004, 70 f.

Legan Ravnikar, Andreja: Vodnik v Škrabčevih očeh, v: *Jezikoslovci in njihova dela v Škrabčevih očeh: Škrabčeva misel V: zbornik s simpozija 2005*, ur. Jože Toporišič. Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica, 2006, 177–186.

Južnič, Stanislav; Prosen, Marijan: Prvo slovensko besedilo iz astronomije. *Proteus* 70 (2008), št. 9/10, 467–468.

Legan Ravnikar, Andreja: »Vodnikovo« besedje v Pleteršnikovem Slovensko-nemškem slovarju, v: *Od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja*, ur. Marko Jesenšek. Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 2008 (Zora 56), 132–142.

Povše, Simona: *Matematično izrazje v Vodnikovi in Metelkovi računici za slovenske šole*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta univerze v Ljubljani, Oddelek za slovenistiko, 2009.

Temkova, Katarina: *Primerjava izrazja za hišna opravila v Vodnikovi Veliki pratiki in dveh stoletnih pratikah 19. stoletja*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, 2009, 113 f.

Vidmar, Carly Ann: *The contributions of Valentin Vodnik to the development of a slovene literary language*: Dissertation submitted to the University of Nottingham for the degree of master of Arts by Research. Nottingham, 2009.

Legan Ravnikar, Andreja: Oblikovanje slovenskega strokovnega izrazja in Valentin Vodnik. *Bilten 2* (2010), 33–34.

Perše, Andreja: *Valentina Vodnika Kuharske bukve*: diplomsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper, 2010, 439 f.

Bržan, Astrid: *Vodnikova Laška pismenost ali gramatika za latinske in francoske šole v Iliriji in njegova slovenska slovnica*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, 2011, 57 f.

Legan Ravnikar, Andreja: Characteristics of the technical terminology in Vodnik's German-Slovene dictionary (1804–1806) / Značilnosti strokovnega izrazja v Vodnikovem rokopisnem nemško-slovenskem slovarju (1804–1806). *Slovenski jezik / Slovene linguistic studies* 8 (2011), 79–93.

Legan Ravnikar, Andreja: Glagolski kalki med Vodnikovim rokopisnim slovarjem in njegovimi neverskimi tiskanimi besedili, v: *Globinska moč besede: red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici*, ur. Marko Jesenšek. Maribor: Filozofska fakulteta, 2011 (Zora 80), 184–196.

Legan Ravnikar, Andreja: Slovenski strokovni jezik in izrazje pri Vodniku v primerjavi s starejšim Pohlinom in mlajšim Jarnikom, v: *Neznano in pozabljeno iz 18. stoletja na Slovenskem* [Elektronski vir], ur. Miha Preinfalk. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU: Slovensko društvo za preučevanje 18. stoletja, 2011, 319–338.

Legan Ravnikar, Andreja: Strokovno izrazje v Vodnikovem nemško-slovenskem rokopisnem slovarju in njegovih tiskanih virih. *Slavistična revija* 59 (2011), št. 3, 293–305.

Legan Ravnikar, Andreja: Razvoj slovenskega strokovnega izrazja na prelomu iz 18. v 19. stoletje in Valentin Vodnik. *Bilten* 4 (2012), 9–12.

Fišter, Urška: *Babištvo ali porodničarski vuk za babice Janeza Matoška*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, 2013, 40 f.

Legan Ravnikar, Andreja: Vodnik, Valentin. Pismenost ali gramatika sa perve shole (prirejeni prevod v francoščino Mitja Trojar), v: *Corpus de textes linguistiques fondamentaux* [Elektronski vir], 2014.

Legan Ravnikar, Andreja: Valentin Vodnik. Pišmenošt ali Gramatika sa Perve Shole (1811), v: *Slovenske slovnice in pravopisi* [Elektronski vir], ur. Kozma Ahačič, 2015 (Zbirka Fran).

Legan Ravnikar, Andreja: Štefan Kociančič. Vodnikova Kranjska pismenost okrajšana za male šole (1847), v: *Slovenske slovnice in pravopisi* [Elektronski vir], ur. Kozma Ahačič, 2015 (Zbirka Fran).

Legan Ravnikar, Andreja: Vodnikova Pismenost (1811) v zahodnem slovenskem narodnostnem prostoru, v: *Zbornik prispevkov s simpozija 2013: Škrabčevi dnevi 8* [Elektronski vir], ur. Danila Zuljan Kumar, Helena Dobrovoljc. Nova Gorica: Založba Univerze v Novi Gorici, 2015, 20–30.

Legan Ravnikar, Andreja: Vodnik, Valentin, v: *Enzyklopädie der slowenischen Kulturgeschichte in Kärnten/Koroška: von den Anfängen bis 1942*. Bd. 3: PO–Ž, 2016, 1423–1425.

Perko, Saša: *Aktualnost strokovnega izrazja, predstavljenega v Vodnikovih Kuharskih bukvah, v sodobni (strokovni) slovenščini*: diplomsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, 2016, 45 str.

Rajh, Maja: *Nemške prevzete besede v Kuharskih bukvah Valentina Vodnika = Deutsche Lehnwörter in Valentin Vodniks Kuharske bukve*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za slovenistiko in Oddelek za germanistiko, 2016, 158 str.

Samec, Urška: *Nastanek in razvoj slovenske porodniške terminologije*: magistrsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 2016, 117 str.

Kerže, Ivo: Razvoj slovenske ontološke terminologije do konca 19. stoletja. *Slavistična revija* 65 (2017), št. 1, 99–114.

Orel, Irena: Jezikovne spremembe v izdajah prve slovenske posvetne pesniške zbirke Valentina Vodnika (1806) in prve povesti Janeza Ciglerja (1836) v 19. stoletju, v: *Starejši mediji slovenske književnosti: rokopisi in tiski*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018 (Obdobja 37), 223–235.

Orel, Irena: Prvi slovensko-italijanski slovar Vodnikove priredbe Linhartove komedije Veseli dan ali Matiček se ženi v slovnici Saggio grammaticale italiano-cragnolino (1811) Vincenca Franula de Weissenthurna, v: *Zbornik prispevkov s simpozija 2017: Škrabčevi dnevi 10* [Elektronski vir], ur. Aleksandra Bizjak Končar,

Helena Dobrovoljc. Nova Gorica: Založba Univerze v Novi Gorici, 2018, 146–156.

Smolej, Mojca: "Bonaparte ne chevauchait en personne entre les lignes de tir et les troupes et attisait le courage dans les coeurs": l'influence du français sur le vocabulaire militaire dans Ljubljanske novice de Valentin Vodnik. *Comment parle-t-on de la guerre en termes populaires/argotiques ? = Kako se v pogovornem/argojevskem jeziku govori o vojni?. Linguistica* 58 (2018), 23–32.

Kalin Golob, Monika: Valentin Vodnik: predhodnik, in ne začetnik novinarskega stila, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (*Linguistica et philologica* 39), 125–134, 232–233, 248.

Legan Ravnikar, Andreja: Valentin Vodnik (1758–1819): ob dvestoletnici smrti, v: *Mohorjev koledar* 2019, 148–152.

Legan Ravnikar, Andreja: Vodnik kot leksikograf: večbesedni leksemi v rokopisnem nemško-slovenskem slovarju, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (*Linguistica et philologica* 39), 57–73.

Orel, Irena: Valentin Vodnik kot pisec jezikovnih učbenikov v slovenščini, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (*Linguistica et philologica* 39), 75–93, 229–230, 243–245.

Orožen, Martina: Vodnikov Kershanski Navuk sa Illirske deshele: ubeseditvev verskega cerkvenega nauka in Vodnikova jezikovna

norma, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravninar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (*Linguistica et philologica* 39), 95–113, 230–231, 245–246.

Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku, ur. Andreja Legan Ravninar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (*Linguistica et philologica* 39), 267 str.

Snoj, Marko: O priimku Vodnik, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravninar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (*Linguistica et philologica* 39), 13–17.

Legan Ravninar, Andreja: Slovenska krščanska terminologija v Vodnikovem prevodu Napoleonovega katekizma (1811) v primerjavi z Japljevim jožefinskim katekizmom (1787), v: *Vodnikov katekizem: kershanski navuk sa Ilirske deshele vsét is Katehisma sa vse zerkve Franzoskiga Zesarstva*, ur. Irena Orel, Martina Orožen, Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2020 (*Zora* 139), 220–237.

Merše, Majda: Dvogovor v Vodnikovem delu Kershanski navuk sa Ilirske deshele (1811) z vsebinsko-oblikovnega vidika, v: *Vodnikov katekizem: kershanski navuk sa Ilirske deshele vsét is Katehisma sa vse zerkve Franzoskiga Zesarstva*, ur. Irena Orel, Martina Orožen, Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2020 (*Zora* 139), 238–256.

Orel, Irena: Enobesedni in besednozvezni samostalniški termini iz tujejezičnih zloženek v Vodnikovih Kuharskih bukvah (1799), v: *Pogled v jezik in iz jezika: Adi Vidovič Muha ob jubileju*, ur. Mira

Krajnc Ivič, Andreja Žele. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2020 (Zora 133), 90–102.

Orel, Irena: Vodnikova priredba Napoleonovega cesarskega katekizma *Catéchisme a l'usage de toutes les églises de l'empire français* (Pariz 1806), v: *Vodnikov katekizem: kershanski navuk sa Ilirske deshele vsét is Katehisma sa vse zerkve Franzoskiga Zesarstva*, ur. Irena Orel, Martina Orožen, Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2020 (Zora 139), 183–219.

Orožen, Martina: Vodnikova osebnost, njegov jezikovnozvrstni razvoj in vzpon, v: *Vodnikov katekizem: kershanski navuk sa Ilirske deshele vsét is Katehisma sa vse zerkve Franzoskiga Zesarstva*, ur. Irena Orel, Martina Orožen, Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2020 (Zora 139), 163–182.

Vodnikov katekizem: kershanski navuk sa Ilirske deshele vsét is Katehisma sa vse zerkve Franzoskiga Zesarstva, ur. Irena Orel, Martina Orožen, Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2020 (Zora 139).

2 Literarna zgodovina

Toman, Lovro: *Predgovor besede Vodniku na čast: osnovane 5. svečana 1858*. Ljubljana: J. Blaznik, 1958, 4 str.

Toman, Lovro: *V. Vodniku: 3. svečana 1858 v rojstni hiši pri "Žibertu" v Šiški*. Ljubljana: J. Blaznik, 1858, 1 f.

Hicinger, Peter: Pregled Vodnikovih pesem, v: *Vodnikov spomenik*, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 23–30.

Vodnikov spomenik: s spisi od 86 pisateljev in štirimi na kamen tiskanimi dokladami / Vodnik - Album: mit Beiträgen von 86 Verfassern und vier lithographirten Beilagen, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 268 str.

Prešeren, France: V spomin Valentina Vodnika / Dem Andenken Valentin Vodnik's (frei übersetzt von Louise Pesjak nach Dr. Fr. Prešern). *Triglav: Zeitschrift für vaterländische Interessen* 1, št. 10 (1865), str. 39.

Slovstvene stvari: Poziv bralcem Novic za informacijo o Vodnikovem prepisu igre "Tinček Petelinček", ki je bila igrana 1802 v Ljubljani in katere tekst je izgubljen. *Novice gospodarske, obertnijske in narodske*, Tečaj 23, List 3 (18. 1. 1865), str. 20.

Levec, Fran: Vodnikovi pesmi Premaga in Mirov god. *Ljubljanski zvon*, 1885, 418–424.

Bohinjec, Peter: *Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik*. Ljubljana: Družba sv. Cirila in Metoda, 1889, 58 str.

Štrekelj Karel: Neizdana Vodnikova pesem: Planšar, v: *Letopis Slovenske Matice*, 1895, 247–250.

Vidic, Fran: Vodnikov anakreontizem. *Ljubljanski zvon* 19 (1899), št. 9, 562–564.

Pintar, Luka: Iz pozabljenih rokopisov, v: *Zbornik znanstvenih in poučnih spisov* (Pesmi za brambovce). Ljubljana: Matica slovenska, 1902, 232–239.

Vidic, Fran: Valentin Vodnik, der erste slovenische Dichter. *Archiv für slavische Philologie* 24 (1902), 74–103.

Ilešič, Fran: Vodnikova Ilirija oživljena: ob stoletnici te pesmi. *Slovan: mesečnik za književnost, umetnost in prosveto* 9, št. 8 (1911), str. 227.

Kotnik, Fran: Pesme za deželski bran. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 8 (1911), 80–86.

Grafenauer, Ivan: *Valentin Vodnik – pesnik*, v: Knezova knjižnica 22, Ljubljana: Matica slovenska, 1918, 104–169.

Grafenauer, Ivan: O Vodnikovi pesniški zapuščini in o dosedanjih izdajah njegovih pesmi. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 14 (1918), 179–192.

Lah, Ivan: Valentin Vodnik. *Ljubljanski zvon* 39 (1919), št. 1, 49–56.

Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik, svojemu narodu: zbirka iz njegovih književnih del, priredil Ivan Pregelj. Ljubljana: Osrednja pisarna Krščanskosocialne zveze, 1919, 47 str.

Ilešič, Fran: Slovenski pesnik Valentin Vodnik i Napoleonov katekizam, v: *Bulićev zbornik*, ur. Mihovil Abramić, Viktor Hoffiller. Split: Tiskara Narodnih novina, 1924, 615–633.

Vrhovnik, Ivan: Janeza Trdine komentar Vodnikovih pesmi. *Življenje in svet: tedenska priloga Jutra* 5, knj. 9, št. 19 (1931), 516–517.

Žigon, Avgust: Levstik o Vodniku. *Dom in svet* 45, št. 7/8 (1932), 298–307.

Rus, Jože: Triglav v herojski dobi geološke vede: h komentarju Vodnikove ode "Vršac". *Geografski vestnik* 9, št. 1–4 (1933), 94–106.

Kidrič, France: Vodnikovi neobjavljeni verzi. *Ljubljanski zvon* 56 (1936), 484–486, 590–597.

Legiša, Lino: Slovenska poezija od Vodnikovih Pesmi za pokušino do priprav za Krajsko Čbelico (1806–1828): disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1938, 52 str.

Gspan, Alfonz: Vodnikova Mala pratika za leto 1798. *Slavistična revija* 1, št. 3–4 (1948), 276–280.

Merhar, Boris: Od kod Vodniku snov za basen Kos in brezen?. *Slovenski etnograf* 9 (1956), 187–196.

Legiša, Lino: Izbrane pesmi Valentina Vodnika. *Jezik in slovstvo* 3, št. 6 (1958), 271–273.

Budal, Andrej: Valentin Vodnik je prvi zapel: ob 200-letnici njegovega rojstva. *Jadranski koledar*, 1958, 95–97.

Merhar, Boris: Glose o Vodniku pesniku. *Naša sodobnost* 60, št. 8/9 (1958), 716–724.

Pogačnik, Jože: Predromantični elementi v pesmih Valentina Vodnika. *Jezik in slovstvo* 5, št. 5 (1960), 134–139.

Hribar, Angelika: *Vodnikova in Ravnikarjeva pripovedna proza*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanške jezike in književnosti, 1966, 28 f.

Gantar, Kajetan: Valentin Vodnik in grška poezija. *Slavistična revija* 17, št. 2 (1969), 85–92.

Koruza, Jože: O začetkih slovenskega pesništva. *Jezik in slovstvo* 17, št. 7–8 (1971/72), 222–229.

Kos, Janko: Vodnikov Vršac in opisna poezija narave. *Slavistična revija* 21, št. 4 (1973), 390–412.

Skrt-Kos, Nataša: *Verzi in verzne oblike pri Valentinu Vodniku*: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za primerjalno književnost in literarno teorijo, 1976, 51 f.

Stanonik, Janez: Smolnikar in Valentin Vodnik. *Slavistična revija* 25, št. 2/3 (1977), 205–232.

Stanonik, Janez: Vodnikova Ilirija oživljena: prvi slovenski verz tiskan v ZDA. *Slovenski koledar ...: koledar za Slovence po svetu* 25 (1978), 118–121.

Olof, Klaus Detlef: Kritik der Aufklärung als literarisches Motiv, v: *Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*, ur. Boris Paternu, Breda Pogorelec, Jože Koruza. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1980 (Obdobja 1), 123–134.

Slowenische Texte aus dem 17. und 18. Jh., ur. Jože Pogačnik. München: Verlag O. Sagner, 1981 (Specimina Philologiae Slavicae 36), 125 str.

Koruza, Jože: Vodnikov Zadovolne Krajnc. *Jezik in slovstvo* 28, št. 6 (1982/83), 161–169.

Kos, Janko in Toporišič, Jože: Valentin Vodnik, v: *Slovenski biografski leksikon*, zv. 14. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1986.

Kos, Janko: Valentin Vodnik kot nacionalnopolitični pesnik slovenskega razsvetljenstva. *Slavistična revija* 36, št. 1 (1988), 13–32.

Mitrović, Marija: Iz istorije slovenačke književnosti: prosvetnost i predromantizam. *Književna istorija: časopis za nauku o književnosti* 22, št. 83/84 (1990), 69–97.

Šundalić, Zlata: Pojem naroda v Vodnikovi poeziji, v: *Obdobje slovenskega narodnega preporoda*, ur. Matjaž Kmecl. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1991 (Obdobja 11), 209–218.

Pogačnik, Jože: Valentin Vodnik (1758–1819). *Dom in svet: zbornik* 10 (1997), 209–229.

Osolnik, Vladimir: Multilingualism in the Slovene territory in the 18th century: Valentin Vodnik between Slovene, French and German, v: *Plurilingvizem v Evropi 18. stoletja*, ur. Fedora Ferluga Petronio. Maribor, Slavistično društvo, 2002 (Zora 17), 49–63.

Gantar, Kajetan: Slovenske anakreontike od Valentina Vodnika do Jožeta Mlinariča: nekaj obrobni opožanj. *Studia Historica Slovenica* 5, št. 1/3 (2005), 729–747.

Vidmar, Luka: Podoba protestantske književnosti v starejših pregledih slovstva na Slovenskem: od Trubarjevega Registra slovenskih knjig do Čopove Literature Slovencev. *Slavistična revija* 54, št. 1 (2006), 11–32.

Jezernik, Božidar: Stereotipna podoba "prvega slovenskega pesnika" kot narodni kapital, v: *Stereotipi v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj: 43. seminar slovenskega jezika literature in kulture*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2007, 133–150.

Dović, Marijan: Early literary representations of national history and the "Slovene cultural syndrome", v: *History and its literary genres*, ur. Gašper Troha, Vanesa Matajč, Gregor Pompe. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2008, 98–114.

Jurinčič, Nina: Valentin Vodnik: Dramilo ali Pema na moje rojake. *Fontana: revija za književnost in kulturo* 45 (2008), 111–117.

Vidmar, Luka: Zois in Horacij, v: *Liturgia theologia prima: zbornik ob 80-letnici profesorja Marijana Smolika*, ur. Rafko Valenčič, Slavko Kranjc in Jože Faganel, 2008, 447–463.

Kos, Janko: Valentin Vodnik v luči sodobne literarne vede. *Bilten* 1 (2009), 8–10.

Vidmar, Luka: *Struktura in funkcija pisem iz literarnoprerodne korespondence Žige Zoisa*: disertacija. Nova Gorica: Univerza v Novi Gorici, 2009, 383 str.

Bošnjak, Blanka: Vodnikovo prozno delo. *Jezik in slovstvo* 55, št. 1/2 (2010), 61–75.

Vidmar, Luka: *Zoisova literarna republika: vloga pisma v narodnih prerodih Slovencev in Slovanov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2010 (Studia litteraria), 341 str.

Bjelčevič, Aleksander: Strofika Valentina Vodnika. *Glasnik Slovenske matice* 33 (2011), 169–190.

Kos, Janko: Recepcija Valentina Vodnika v politično-ideološkem kontekstu. *Glasnik Slovenske matice* 33 (2011), 161–168.

Dović, Marijan: Vodnik, Prešeren in začetki postavljanja spomin-skih obeležij slovenske literarne kulture. *Primerjalna književnost* 36, št. 2 (2013), 185–203, 306.

Abram, Lovro: *Gattungspoetologische Aspekte der Ode anhand von Beispielen von Friedrich Hölderlin und Valentin Vodnik*:

diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanistiko, 2015, 28 f.

Nartnik, Vlado: Od Vodnika in Volkmerja do Prešernovih Sonetov nesreče, v: *Leopold Volkmer: prvi posvetni pesnik na slovenskem Štajerskem*, ur. Marko Jesenšek. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2015 (Zora 106), 151–159.

Marinčič, Marko: Classical reception in Slovenia: an introduction, v: *A handbook to classical reception in Eastern and Central Europe*, ur. Zara M. Torlone, Dana LaCourse Munteanu, Dorota Dutsch. Malden; Oxford; Chichester: Wiley Blackwell, 2017 (Wiley Blackwell handbooks to classical reception), 69–73.

Vidmar, Luka: Vodnik, Valentin, v: *Encyclopedia of romantic nationalism in Europe*, ur. Joep Leerssen. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2018, Vol. 1, 578–579.

Vidmar, Luka: Vodnik, Valentin, v: *Napoléon dans l'Adriatique: dictionnaire biographique des Provinces illyriennes*, ur. Alain Jecic, Paris: SPM, 2018, 697–699.

Dovič, Marijan: "Pervi slovenski pesnik" in slovenski pesniški kulturi, v: *Oživiljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (Linguistica et philologica 39), 207–223, 236–237, 252.

Grdina, Igor: Dialoška struktura v slovenski literaturi in Valentin Vodnik, v: *Oživiljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana:

Založba ZRC, 2019 (Linguistica et philologica 39), 195–206, 236, 251.

Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (Linguistica et philologica 39), 267 str.

Vidmar, Luka: Vodnik kot pridigar, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (Linguistica et philologica 39), 135–154, 233, 248–249.

Avsenik Nabergoj, Irena: Biblična hermenevtika v Vodnikovem katekizmu (1811), v: *Vodnikov katekizem: kershanski navuk sa Ilirske deshele vsét is Katehisma sa vse zerkve Franzoskiga Zesarstva*, ur. Irena Orel, Martina Orožen, Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2020 (Zora 139).

Vidmar, Luka: Valentin Vodnik – postni pridigar. *Pasijonski doneski* 15 (2020), 49–62.

Vodnikov katekizem: kershanski navuk sa Ilirske deshele vsét is Katehisma sa vse zerkve Franzoskiga Zesarstva, ur. Irena Orel, Martina Orožen, Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2020 (Zora 139).

3 Kulturna zgodovina in ostalo

Bleiweis, Janez: Vodnikove Novice: Čertica k življenjepisju Vodnikovemu, v: *Vodnikov spomenik*, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 31–36.

Costa, Etbin Henrik: Biographische Skizze, v: *Vodnikov spomenik*, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 1–8.

Costa, Etbin Henrik: Vodnik's letzte Stunden, v: *Vodnikov spomenik*, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 15–17.

Dimitz, August: Vodnik als Archäolog und Historiker, v: *Vodnikov spomenik*, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 37–39.

Petruzzi, Peter: Vodnik und seine Zeit, v: *Vodnikov spomenik*, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 9–14.

Vodnikov spomenik: s spisi od 86 pisateljev in štirimi na kamen tiskanimi dokladami / Vodnik - Album: mit Beiträgen von 86 Verfassern und vier lithographirten Beilagen, ur. Etbin Henrik Costa. Ljubljana: I. v. Kleinmayr in F. Bamberg, 1859, 268 str.

Pesjak, Luiza: Slovenija Vodniku. *Novice gospodarske, obertnijske in narodske* 24, list 7 (1866), str. 54.

Levstik, Fran: O Vodnikovem rokopisu (v treh delih). *Zvon: lep-sloven list* 1, št. 19, 20 in 21 (1870), 300–304, 318–320, 334–336.

Vilimek, Josef Richard, starejši: *Valentin Vodnik* (slikovno gradivo; portret, litografija). V Prage: Jos. R. Vilimek, 1870.

Pleteršnik, Maks: Vodnik, učitelj ljubljanske gimnazije, v: *Jahresbericht des k.k. Obergymnasiums zu Laibach 1875*, 25–33.

Bohinjec, Peter: *Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik*. V Ljubljani: Družba sv. Cirila in Metoda, 1889, 58 str.

Levec, Fran: Listine in pisma iz Vodnikovega življenja, *Ljubljanski zvon* 9, št. 7 (1889), 393–418.

Ažman, Janez: Koprivnik in koprivniška Vodnikova slavnost. *Dom in svet* 6 (1893), 474–477.

Benkovič, Josip: Slovenski koledarji in koledarniki: V 100-letni spomin prve Vodnikove in v 50-letni spomin prve Bleiweisove »Nove Pratique«. *Dom in svet* 8 (1895), št. 1, 86–90.

Vrhovnik, Ivan: Nekaj Vodnikove ostaline. *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* 5 (1895), št. 3, 105–110.

V spomin stoletnice Vodnikove hoje na Triglav. Ljubljana: Slovensko planinsko društvo, 1895, 15 str. Ponatisk iz *Planinskega vestnika* 1 (1895), št. 8.

Vrhovec, Ivan: Francoska ljudska šola na Kranjskem, v: *Letopis slovenske matice*, 1897, 147–161.

Vidic, Fran: V. Vodnik und die nachillyrische Periode in Krain, v: *Zbornik u slavu Vatroslava Jagića = Jagić-Festschrift*. Berlin: Weidmann, 1908, 630–635.

Valentin Vodnik in dr. Janez Bleiweis: razglednica, natisnjena ob 150-letnici rojstva V. Vodnika in 100-letnici rojstva J. Bleiweisa. Ljubljana: J. Blasnik, 1908.

Grafenauer, Ivan: *Iz Kastelčeve zapuščine: rokopisi Prešernovi, Kastelčevi in drugi*. Ljubljana: Katoliška bukvarna, 1911, 134 str. Pomnožen in popravljen ponatisk iz revije *Čas: Znanstvena revija Leonove družbe* 4 (1910).

Kidrič, France: Francosko-ilirska loža prijateljev kralja rimskega in Napoleona v Ljubljani. *Slovan: mesečnik za književnost, umetnost in prosveto* 12 (1914), št. 1, 2 in 3, 10–12, 58–60, 84–87.

Bren, p. Hugo: Valentin Vodnik kot frančiškan. *Čas: Znanstvena revija Leonove družbe* 11 (1917), št. 1, 31–37; št. 4–5, 213–219. V št. 2–3, 141–142 je vsebino iz št. 1 dopolnil Ivan Grafenauer.

Mal, Josip: Doneski k Vodnikovemu življenjepisu. *Dom in svet* 31 (1918), št. 7–12, 174–189. Dodatek k omenjenemu članku: Ob stoletnici Vodnikove smrti. *Dom in svet* 32 (1919), št. 1–2, 46–47.

Prijatelj, Ivan: Nekaj Vodnikovih pisem Kopitarju. *Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino* 4 (1924), snopič 1–4, 147–167.

Burián, Václav: Materiály k dějinám slovanské filologie: dva dopisy Valentina Vodnika Josefu Dobrovskému. *Slavia: časopis pro slovanskou filologii* 4 (1925/1926), zv. 1, 123–127.

Prijatelj, Ivan: Korespondenca med Vodnikom in Kopitarjem. *Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino* 5 (1926), snopič 1–4, 121–143.

Skok, Petar: Napoleonov katihizis u Iliriji. *Pravda* (Beograd) 30 (1934), št. 10567/70, str. 13.

Vatovec, Fran: 140 let slovenske žurnalistike. Maribor: samozaložba, 1937, 62 str. Ponatisnjeno iz časopisa *Mariborski večernik* »Jutra« 18 (1937).

Ob 150-letnici "Ljubljanskih novic": Valentin Vodnik – početnik slovenskega novinarstva. *Tovariš: ilustrirana revija* 3 (1947), št. 1, 14–15.

Rupel, Mirko: Ob 190 letnici Vodnikovega rojstva. *Slovenski poročevalec: glasilo Osvobodilne fronte* 9, št. 32 (1948), str. 3.

Vatovec, Fran: Slovenski časnik 1557–1843. Maribor: Obzorja, 1961, 265 str.

Reisp, Branko: Višje šole na slovenskem ozemlju v XVII. in XVIII. stoletju. *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino* 10, zv. 3 (1962), 163–172.

Reisp, Branko: Doslej neznani knjigotrški prospekt o izidu Vodnikovih Pesmi za pokušino. *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino* 13, zv. 2 (1965), 78–83.

Reisp, Branko: Prva mirovna pogodba v slovenskem prevodu. *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino* 13, zv. 3 (1965), 139–141.

Mahnič, Mirko: *Valentin Vodnik: igra*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, 1966 (Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega 35), 90 str.

Žvanut, Maja: *Rojstna hiša Valentina Vodnika: ob 230-letnici pesnikovega rojstva*. Maribor: Obzorja, 1988 (Kulturni in naravni spomeniki Slovenije: zbirka vodnikov 162), 38 str.

Gantar, Kajetan: Quomodo magna eversio Francogallica studia humanitatis in Provinciis quae dicebantur Illyricae promoverit. *Commentarii* 12 (1989), 17–25.

Kos, Janko: *Valentin Vodnik*. Ljubljana: Partizanska knjiga, 1990 (Znameniti Slovenci), 222 str.

Szilágyi, Imre: V. Vodnik: Ilirija oživljena in S. Kisfaludy: Hazafiui szózat: Patriotski manifest, 1809, v: *Obdobje slovenskega narodnega preporoda: ob 70-letnici ljubljanske slavistike*, ur. Matjaž Kmecl. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1991, 227–232.

Repar, Mojca; Dolinšek, Urška: *Valentin Vodnik: Kuharske bukve*. Raziskovalna naloga. Celje: Srednja šola za gostinstvo in turizem, 1992, 32 f.

Vodopivec, Peter: Prostožidarska loža Valentina Vodnika v Ljubljani (1940). *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino* 40, št. 1 (1992), 44–50.

Mahnič, Joža: Valentin Vodnik in njegov Bohinj, v: *Kopitarjevi študijski dnevi II: predavanja iz 1991 in 1992*, ur. Joža Mahnič. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Šiška, 1993, 5–10.

Faninger, Ernest: Sodelovanje barona Žiga Zoisa in Valentina Vodnika na področju geoloških znanosti = Zusammenarbeit zwischen Freiherr Sigmund Zois und Valentin Vodnik auf dem Gebiet der geologischen Wissenschaften. *Geologija* 37/38 (1994/95), 561–564.

Reisp, Branko: Vodnikova Velika pratika za leta 1795, 1796 in 1797, v: Valentin Vodnik: *Vodnikova Velika pratika za leta 1795, 1796 in 1797*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996 (faksimile), 107–121.

Janežič, Tone: Tumpasto pero v časnikarski šteri: minilo je celih dvesto let od začetka izhajanja Vodnikovih "Lublanskih novic". *Dnevnik* 47, št. 115–122 (1997).

Žvanut, Maja: *Vodnikova domačija*. Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za kulturo, Uprava za kulturno dediščino, 1998 (Kulturni in naravni spomeniki Slovenije: zbirka vodnikov 194), 39 str.

Vrečar, Marija: *Winden – Krainer – Slowenen?: Valentin Vodniks "Lublanske novice" (1797–1800): Elemente der nationalen Ideologie im Umfeld der ersten Zeitung in slowenischer Sprache*. Celovec; Ljubljana; Wien: Mohorjeva, 1999 (Studia Carinthiaca 15), 185 str.

Kos, Janko: Vodnik, Valentin. *Enciklopedija Slovenije* 14, U–We (2000), 286–288.

Klun, Marija: Naprodaj ---: Valentin Vodnik kot tržnik. *Zvon: kulturno-družbena revija* 6, št. 6 (2003), 68–73.

Jezernik, Božidar: Podoba Valentina Vodnika in razumevanje njegove ode Ilirija oživljena = The image of Valentin Vodnik and his "Illyria Enlivened". *Časopis za zgodovino in narodopisje* 78, št. 4 (2007), 143–172.

Šašel Kos, Marjeta: Valentin Vodnik and Roman antiquities in the time of Napoleon, v: *La ricerca antiquaria nell'Italia nordorientale: dalla Repubblica veneta all'Unità*, ur. Maurizio Buora, Arnaldo Marcone. Trieste: Editreg, 2007, 405–430.

Stanovnik, Katarina Petra: Slovenski učbeniki Valentina Vodnika: diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, 2009, 56 f.

Jezernik, Božidar: Valentin Vodnik, "the first Slovenian poet": the politics of interpretations. *Slovene studies: journal of the Society for Slovene Studies* 32, št. 1/2 (2010), 19–42.

Vodopivec, Peter: Vodnik, Valentin, v: Fran Zwitter: *Les Provinces illyriennes: cinq études*. Paris: Institut Napoléon: Editions SPM, 2010, 197–199.

Batista, Eva: Vodnikova domačija, v: *Dedi* [Elektronski vir]: enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem.

Komelj, Milček: Buditelj in veliki klicar. *Glasnik Slovenske matice* 33 (2011), 191–194.

Globočnik, Damir: "Spominek prvemu svojemu pesniku": Vodnikovi spomeniki in likovne upodobitve 1819–1889. *Forum: revija Slovenskega društva likovnih kritikov* 4, št. 13/14 (2011), 179–212.

Križnar, Matija; Činč Juhant, Breda; Jeršek, Miha; Žiga Zois, Balthasar Hacquet, Valentin Vodnik in fosili izpod Triglava, v: Matevž Novak: *Geološke značilnosti Bleda in okolice*. Ljubljana: Prirodoslovni muzej Slovenije, 2013, 55–64.

Dović, Marijan: "Every monument erected by a nation to its greats is erected to the nation itself": Vodnik, Prešeren and the nationalization of the Carniolan capital's topography. *Neohelicon: acta Comparationis litterarum universarum* 41, št. 1 (2014), 27–41.

Globočnik, Damir: Vodnikov spomenik v Ljubljani. *Zgodovina za vse: vse za zgodovino* 21, št. 1 (2014), 23–44.

Jezernik, Božidar: Slovenska narodna prebuja in "velmožje", v: *Kulturni svetniki in kanonizacija*, ur. Marijan Dović. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016 (Studia litteraria 22), 205–220.

Hladnik, Milan: Prvi slovenski matematični učbeniki. *Šolska kronika* 26 = 50, št. 3 (2017), 291–323.

Vidmar, Luka: Vodnik, Valentin, v: *Encyclopedia of romantic nationalism in Europe* [Elektronski vir]: an initiative of the Study Platform on Interlocking Nationalisms, SPIN, 2017.

Faganel, Jože: Valentin Vodnik, razsvetljeni dušni pastir in slovenski umetnik. *Zvon: kulturno-družbena revija* 21, št. 6 (2018), 37–39.

Kolar, Bogdan idr.: *Koprivnik in Gorjuše v zrcalu stoletij: 1793–2018: monografija ob 225. obletnici imenovanja Valentina Vodnika za prvega stalnega dušnega pastirja in izgradnje župnijske cerkve na Koprivniku.* Koprivnik v Bohinju: Turizem Bohinj, 2018, 227 str.

Košič Humar, Kristina: Ilirija oživljena ali Napoleonov zakonik in njegovi odsevi v redkih in dragocenih tiskih Slovanske knjižnice: ob 200-letnici spomina na Valentina Vodnika in Žigo Zoisa. *Ljubljana med nostalgijo in sanjami: revija za domoznanske vsebine* 7, št. 2 (2018), 79–111.

Poštrak, Anja; Kalan, Barbara: *Kranjcev prvi poet: 260 let od rojstva Valentina Vodnika.* Kranj: Gorenjski muzej, 2018, 6 str. (zgi-banka).

Šašel Kos, Marjeta: The Itinerarium of Valentin Vodnik: "epigraphic" travels with Étienne Marie Siauve, v: *Bibere, ridere, gaudere, studere, hoc est vivere: hommages à Francis Tassaux*, ur. Alain Bouet, Catherine Petit-Aupert. Bordeaux: Ausonius, 2018, 317–336.

Urbanc, Tanja; Bračko, Sabina; Možina, Klementina: Facsimile: how to create it by using non-invasive methods, v: *Advances in materials science research* 32, ur. Maryann C. Wythers [Elektronski vir]. New York: Nova Science Publishers, 2018, 143–170.

Borko, Nataša: Spodbujanje kritičnega mišljenja pri pouku slovenščine, v: *Vzgoja za ljubezen do domovine in države: zbornik* [Elektronski vir], ur. Erika Ašič. Ljubljana: Društvo katoliških pedagogov Slovenije, 2019, 74–80.

Bošnjak, Blanka: Vodnik kot publicist in urednik, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (Linguistica et philologica 39), 115–124, 231–232, 247.

Globočnik, Damir: Vodnikov spomenik v Ljubljani – prvi slovenski narodni spomenik. *Šolska kronika* 28 = 52, št. 1/2 (2019), 7–23.

Golec, Boris: Družinske razmere Valentina Vodnika, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (Linguistica et philologica 39), 19–44, 225–226, 239–240.

Golec, Boris: Rod Valentina Vodnika. *Arhivi: glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije* 42, št. 1 (2019), 11–44.

Hriberšek, Matej: Drobcu antike v Vodnikovem življenju in delu, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (Linguistica et philologica 39), 155–177, 234, 249–250.

Ilich, Iztok: Čemu toliko besed o kuharicah – nasploh in še posebej danes?. *SLO: časi, kraji, ljudje: slovenski zgodovinski magazin* 23 (2019), 66–71.

Miklavž Komel: Vodnikova proza, v: *Vodnik, Valentin: Valentina Vodnika izbrani spisi*, ur. Fran Wiesthaler. Ljubljana: Slovenska matica, 2019 (ponatis izdaje iz leta 1890; tudi kot e-knjiga), 321–330.

Mikša, Peter; Vehar, Maja: "Na Vršac mi stopi in sedi": sodelovanje Žige Zoisa in Valentina Vodnika pri raziskovanju Triglavskega pogorja, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. An-

dreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (Linguistica et philologica 39), 179–192, 235, 250–251.

Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (Linguistica et philologica 39), 267 str.

Pogačnik, Borut: "--- dovolj je pisave, ki o meni govori ---": poskus psihološkega portreta Valentina Vodnika na temelju njegove pisave, v: *Oživljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku*, ur. Andreja Legan Ravnikar, Irena Orel, Alenka Jelovšek. Ljubljana: Založba ZRC, 2019 (Linguistica et philologica 39), 45–54, 226–227, 240–241.

Marjan Turnšek: Teološki odsev Vodnikovega katekizma, v: *Vodnikov katekizem: kershanski navuk sa Ilirske deshele vsét is Katehisma sa vse zerkve Franzoskiga Zesarstva*, ur. Irena Orel, Martina Orožen, Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2020 (Zora 139), 287–305.

Vodnikov katekizem: kershanski navuk sa Ilirske deshele vsét is Katehisma sa vse zerkve Franzoskiga Zesarstva, ur. Irena Orel, Martina Orožen, Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2020 (Zora 139).